

ського права і суміжних прав»; 2013 рік — Марія Шклярчук (Санкт-Петербург, Росія) за дослідження «Системний конфлікт між знанням про злочинність та обліком відомчої роботи»; 2020 рік — Лілія Лісниченко (Київ, Україна) за дослідження «Часово-просторова та предметно-технологічна характеристика грабежів і розбійних нападів, вчинених на території Донецької та Луганської областей».

Роботи лауреатів конкурсу та Премій імені Е.О. Дідоренка опубліковані у збірнику наукових праць «Кримінологічні дослідження» (Луганськ, ЛДУВС).

© В. Поклад

ПРИВАТНІ ВІЙСЬКОВІ КОМПАНІЇ

Починаючи з 70-х рр. минулого століття, у військових конфліктах, міжнародних миротворчих операціях і в процесі забезпечення повсякденної діяльності збройних сил почали активно використовуватися послуги приватних військових компаній (Private Military Companies). У багатьох країнах такі компанії мають офіційну реєстрацію, необхідні ліцензії та свої статuti, розгалужені бізнес-структури. Військові й охоронні послуги охоплюють, зокрема, збройну охорону й захист людей та об'єктів, наприклад, транспортних колон, споруд та інших місць; техобслуговування й експлуатацію бойових комплексів; утримання під вартою ув'язнених; консультування або підготовку місцевих військовослужбовців та охоронців. Їх послугами користуються ООН, міжнародні гуманітарні організації й уряди країн. Зокрема, ООН залучала ПВК до участі в миротворчих місіях у Боснії та Герцеговині (1996–2002), Косово (1999–2004) й Судані (2005–2011). У документах ООН застосовується термін «приватні військові та охоронні компанії» (ПВК), під яким розуміються «приватні підприємницькі суб'єкти, які надають військові та/або охоронні послуги, незалежно від того, як вони себе характеризують».

Фахівці Женевського Центру демократичного контролю за збройними силами трактують ПВК як «комерційні структури, що пропонують спеціалізовані послуги, пов'язані з участю у війнах і збройних конфліктах, включно з бойовими операціями, стратегічним плануванням, збором розвідувальної інформації, оперативною підтримкою й логістикою, підготовкою, постачанням, поставками, обслуговуванням».

Американські політологи вважають, що «приватні військові компанії є ніщо інше, як орієнтовані на прибуток організації, які надають професійні послуги, пов'язані з веденням війни. Це корпоративні організації, які торгують війсьним мистецтвом, — включно з рекомендаціями тактики бойових дій, стратегічним плануванням, збиранням розвідувальних даних, навчанням військ і технічною допомогою».

Джерелом кадрового комплектування ПВК є не лише військові спеціалісти західних держав. Для виконання багатьох завдань, які не потребують особливої підготовки або гарного знання англійської мови, активно використовується місцевий персонал, громадяни країн СНД, Латинської Америки й Африки. Ще 2004 р. компанія «Eginys» в Іраку залучала до охорони нафтопроводів близько 15 тис. курдів та арабів. Ця сама ПВК першою в Іраку запросила на роботу близько 30 українців і росіян. Але рівень зарплати такого персоналу був значно нижчим, ніж у співробітників із західних країн, до того ж вони, як правило, не мали соціального «пакету». І навіть за таких умов кількість бажаючих отримати роботу в ПВК значно перевищувала пропозицію. 2006 р. на одне вакантне місце в ПВК, які працювали в Іраку, було близько 600 кандидатів.

Де-факто ПВК існують і в Україні. Одна з найвідоміших із них — «Omega Consulting Group», створена 2011 р. На сьогодні вона має три дочірні підприємства (у Великій Британії, ПАР і Того), через які здійснює свою основну діяльність згідно із законами відповідних держав. Компанія спроможна надавати широкий спектр спеціалізованих послуг, але на території нашої держави у зв'язку з вимогами чинного законодавства не займається приватною військовою та/або охоронною діяльністю і не набирає у свої лави громадян України для роботи за кордоном. 2012 р. «Omega Consulting Group» підписала Міжнародний кодекс поведінки приватних охоронних компаній (International Code of Conduct for Private Security Providers) і стала членом Британської Асоціації морських приватних військових та охоронних компаній.

До категорії ПВК можна віднести також утворену 2011 р. компанію «Vega Strategic Services». За оприлюдненою інформацією, вона пропонує послуги з виявлення, локалізації та запобігання потенційним загрозам безпеки приватних осіб та інфраструктур у регіонах підвищеного ризику. Її представництво на Кіпрі має ліцензію цієї держави на збройну охорону морських суден і вантажоперевезень. Аналогічними є компанія «Maritime Security Company «Albatross» Ltd», яка спеціалізується на охороні суден у піратонебезпечних районах, і група компаній «Artan Group» із ширшим спектром послуг із безпеки. Зазначені компанії реалізують свій специфічний бізнес через закордонні представництва. При цьому до робо-

ти в них, як стверджує керівництво компаній, залучаються лише громадяни інших держав.

Значний же потенціал українських спеціалістів у військовій сфері та сфері правоохоронної діяльності став об'єктом уваги іноземних вербувальників за певної підтримки комерційних фірм та окремих громадян нашої держави. Існують навіть українські цільові інтернет-сайти, які пропонують свої послуги з найму таких спеціалістів. Особливу занепокоєність викликають спроби вербування наших громадян для безпосередньої участі у воєнних конфліктах на території інших країн.

Однією з переваг ПВК, як відзначають спеціалісти, є їх можливість слугувати ефективним і гнучким інструментом зовнішньої політики держави. Через їх діяльність держава має можливість реалізовувати свої національні інтереси в кризових регіонах світу в умовах неможливості або небажаності залучення для цього своїх збройних сил та інших державних структур. Останнім часом значно активізувалося вирішення питань щодо ПВК у Росії. У квітні 2012 р. тодішній прем'єр-міністр РФ В. Путін підтримав ідею створення таких російських компаній, які, за його словами, зможуть бути інструментом реалізації національних інтересів у відповідних регіонах світу без залучення державних структур. Результати такої діяльності ми спостерігаємо в Україні. Протягом кількох останніх років у Росії було створено близько десяти приватних військових компаній. У зоні АТО (ООС) правоохоронні органи затримували бойовиків, які раніше проходили спецпідготовку в російських ПВК, із них підтверджено участь як мінімум десяти ПВК, зокрема RSB-Group, MAP, Centre R, ATKgroup, SlavCorps, PMC Wagner, E.N.O.T. і Cossacks. Частина з них працює в РФ із «сірою репутацією», тобто є такими, яких можна сміливо ставити в один ряд із терористичними угрупованнями. Наприклад, «Приватна військова компанія Вагнера» (zareєстрована в Аргентині) — закрита воєнізована структура, табір підготовки розташований у хуторі Молькіно Краснодарського краю на полігоні 10-ї бригади спеціального призначення ГРУ ГШ РФ.

Поряд із ПВК у Росії діють козацькі громадсько-військові організації, яким відповідно до закону РФ «Про державну службу російського козацтва» офіційно дозволено займатися військовою та бойовою підготовкою. У реальності в деяких містах Росії їм на відкуп віддали сферу охорони та безпеки, що надає можливість утримувати власний арсенал озброєння. За допомогою недержавних військових організацій РФ фактично створює прихований важіль військового впливу на ситуацію в інших державах, що лише підтверджує небезпечність створення та функціонування незаконних воєнізованих і збройних формувань.

© М. Сийплові